

Așezarea romană de la Săcelu—Gorj

CONSTANTIN C. PETOLESCU

PETRE GHERGHE

GHEORGHE CALOTOIU

Urmele romane de la Săcelu sînt cunoscute încă de la sfîrșitul secolului trecut¹. La sud de sat, în punctul „Jidovii“, sînt semnalate urme de ziduri, țigle, fragmente ceramice. Gr. Tocilescu considera că aici a existat în antichitate un castru. De asemenea, lângă rîul Blahnița, sînt consemnate ruine pe o suprafață de 20×20 m (hypocaust cu tuburi de argilă) — provenind probabil de la therme (băile romane), două mone-de (una de la Traian, alta de la Antoninus Pius) etc.². Polonic semnalează urme pe o mare suprafață, sarcofage de piatră, pietre sculptate, figurine de lut, o statuie de piatră, săgeți, zăbale etc.³.

Plecînd de la aceste date, Muzeul județean Gorj, în colaborare cu Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România, a început în iulie 1976 cercetări sistematice la Săcelu⁴.

Sondajul a fost executat în apropierea podului de peste rîul Blahnița — unde, pe baza informațiilor lui Polonic, s-ar fi aflat thermele. De la suprafața solului, prof. D. Friescu, împreună cu elevii, a cules pentru muzeul școlar, fragmente ceramice, cărămizi și țigle.

În cursul săpăturii s-au aflat, la o mică adîncime, resturile fundației din pietre de rîu a unei clădiri, fragmente ceramice (oale și amfore), precum și un opaiț de lut lucrat cu mîna. De asemenea, au apărut trei monede de bronz (două uzate; una, bine conservată, de la Crispina, soția împăratului Commodus) și trei de argint (de la Faustina, Iulia Mamaea și Severus Alexander). Pe baza monedelor, se poate afirma că așezarea de la Săcelu a durat de-a lungul întregii perioade de stăpînire romană în Dacia.

Totodată, colectivul șantierului a efectuat o serie de cercetări de suprafață în zona arheologică Săcelu—Magherești. Pe baza informațiilor lui Tocilescu, s-a identificat locul unde se presupune că ar fi existat castrul — pe un platou cu o livadă de pruni, lângă fîntîna „Jidovilor“. Informația urmează a fi verificată prin săpăturile viitoare.

În literatura de specialitate se vorbește, de asemenea, despre așezarea romană de la Magherești⁵⁾ (comuna Săcelu). Dintr-un raport al lui Tocilescu, din 1907⁶⁾, (o copie se află la Muzeul Național de Antichități din București), s-ar fi descoperit în raza satului monede romane, resturi de băi, pietre sculptate și trei statui de piatră. De aici se mai cunosc: o bază de stelă funerară, partea superioară a altei stele, un coronament de marmură cu doi lei funerari și un coronament de stelă funerară⁷⁾.

În identificarea pe teren a așezării, colectivul șantierului a primit informații deosebit de utile de la învățătorul pensionar Titu Dănescu din Hăiești (comuna Săcelu). S-a stabilit, astfel, locul necropolei romane (de unde provin monumentele funerare): în apropierea actualului cămin cultural, aflat la hotarul dintre satele Hăiești și Magherești. Învățătorul Titu Dănescu ne-a informat că în același loc a fost descoperit (prin anii 1930—1932) coronamentul de monument funerar reprezentând capul zeului Ammon, flancat de doi lei — aflat în Muzeul din Tîrgu-Jiu, dar considerat pînă acum de proveniență necunoscută⁸⁾. Exactitatea informației ne-a fost confirmată de descoperirea în acest loc, în cursul unui mic sondaj (o suprafață de 10×1 m), a unei stele de gresie cu inscripție.

La vremea cînd localitățile Săcelu și Măgherești intrau în literatura arheologică, amîndouă reprezentau comune diferite. Comuna Măgherești cuprindea și o parte din satul Hăiești; cealaltă parte a acestui sat (cuprinzînd și locul unde se presupune că exista castrul), ca și zona unde se aflau termele și așezarea civilă, se aflau pe terenurile agricole ale locuitorilor din satul Săcelu. Astfel, au apărut în literatura arheologică două așezări romane diferite. Acum, toate trei satele fac parte din comuna Săcelu; de aceea noi vom folosi de acum înainte denumirea de **așezarea romană de la Săcelu**. Numele ei antic ne este încă necunoscut.

De la Săcelu se cunoaște și un altar cu inscripție dedicat lui Esculap și Hygia⁹⁾. Altarul a apărut în așezarea civilă, pe malul stîng al râului Blahnița¹⁰⁾. Dedicăția către zeii medicinei a fost legată de existența la Săcelu a băilor antireumatice¹¹⁾. Acestea se află la circa 3 km depărtare de așezarea romană, într-o depresiune îngustă, străbătută de râul Blahnița. În zona băilor nu au apărut urme care să ateste utilizarea acestora în antichitate. Nu avem dovadă că apele sulfuroase de aici erau transportate prin conducte spre a fi încălzite în așezarea aflată mai la șes¹²⁾.

Așezarea de la Săcelu este cea mai importantă așezare morală de epocă românească din regiunea de nord-est a Olteniei. Prin descoperirile făcute (monumente sculpturale și epigrafice, monede, ceramică), ea se compară cu alte așezări rurale romane din Dacia Inferior (Orlea, Ciocoiu

Nou, Botoșești Paia etc.). Față de importanța descoperirilor de pînă acum, se cere continuarea și amplificarea în viitor a cercetărilor în complexele deja depistate, paralel cu o serie de precizări privind topografia așezării antice și declararea ei ca rezervație arheologică.

N O T E :

1. Dosar MNA, 1895, filele 87—97 ; 1898, fila 64.
2. D. Tudor, *Oltenia romană*, ediția a III-a, București, 1968, p. 232, 305; *idem*, *Orașe, târguri și sate*, București, 1968 ; Gr. Florescu — C.C. Petolescu, *Inscripțiile Daciei romane (Oltenia și Muntenia)*, București, 1977 (sub tipar), nr. 182—184.
3. D. Tudor, *Oltenia română*³, p. 232 (după *Aepertoriul arheologic*, în manuscris la Institutul de Arheologie din București).
4. Vezi P. Gheorghe, Gh. Calotoiu, în „Gazeta Gorjului“, anul IX, 1976, nr. 1222, p. 8.
5. D. Tudor, *Oltenia romană*³, p. 232.
6. Dosar MNA, 1907, p. 37.
7. Vezi Gr. Florescu, *I monumenti funerari romani della Dacia Inferiore*, București, 1942, p. 37—38, nr. 34—35.
8. Publicat de C.C. Petolescu, *SCIV*, 23, 1972, 1, p. 19—80 ; I. Berciu — C.C. Petolescu, *Les cultes orientaux dans la Dacie méridionale*, Leiden, E.J. Brill, 1976, p. 33—34, nr. 18.
9. Al. Ștefulescu, *Gorjul istoric și pitoresc*, Tirgu-Jiu, 1904, 1904, p. 82 (arată că piatra a fost găsită „în Blaniță“) (lectura lui Cichorius) ; D. Tudor, *Oltenia romană*³, supplementum epigraphicum nr. 423 ; *Année épigraphique*, 1959, nr. 328 ; Gr. Florescu — C.C. Petolescu, *op. cit.*, nr. 182.
10. Informație inv. T. Dănescu ; piatra a fost descoperită de tatăl acestuia (în-vățător în același sat) și donată lui Ștefulescu penru muzeu.
11. D. Tudor, *Oltenia romană*³, p. 383.
12. Băi reci, folosite de romari, se cunosc în Oltenia la Bala, jud. Mehedinți ; vezi D. Tudor, *Oltenia romană*³, p. 323.